RESEARCH FOCUS
xalqaro ilmiy jurnali
hamkorligida

DOI
10.66073/ReFocus-Conf/0910193

QR-kod maqolaning DOI sahifasini ochadi

SAHIFALAR
959–961

TIL
O'zbek

IQTIBOS UCHUN
Matyakubova Muxabbat Xudoyarovna, Allambergenov Tanjarbay Dauletmuratovich. Mahalliy va xorijiy g'o'za navlarida tola chiqimi belgisining namoyon bo'lishi // «O'zbekiston olima ayollarining mamlakat taraqqiyotiga qo'shayotgan hissasi» mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari (Nukus, 2026-yil 9–10-oktyabr). – Nukus, 2026. – B. 959–961. – DOI: https://doi.org/10.66073/ReFocus-Conf/0910193

UDK: 633.511:631.52:631.4

MAHALLIY VA XORIJIY G'O'ZA NAVLARIDA TOLA CHIQIMI BELGISINING NAMOYON BO'LISHI

Matyakubova Muxabbat Xudoyarovna
2-kurs magistrant
Allambergenov Tanjarbay Dauletmuratovich
biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent
Qoraqalpog'iston qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar instituti
muhabbatmatyakubova54@gmail.com

Annotatsiya: Mahalliy va xorijiy g'o'za nav hamda namunalarining tola chiqimi berilgan jadval asosida qiyosiy baholandi. Jami 21 ta nav va namunada ko'rsatkich 32,46–43,37% oralig'ida bo'ldi. Nazorat S-4727 navida tola chiqimi 35,65% ni tashkil etdi. Xin lu-zho 52, Xin lu-zho 78 va "Xitoy navi" namunasi yuqori ko'rsatkichlari bilan ajralib turdi. Xorazm 127 va Turkiya 2 Levzara ham nazoratdan yuqori natija ko'rsatdi. Ajratilgan materiallar tola chiqimini oshirishga qaratilgan seleksiyada keyingi sinovlar uchun tavsiya etiladi.

Kalit so'zlar: G'o'za, nav, namuna, tola chiqimi, mahalliy navlar, xorijiy navlar, nazorat navi, qiyosiy baholash, seleksiya, boshlang'ich manba.

Kirish

G'o'za navlarini baholashda tola chiqimi paxta xomashyosidan olinadigan tola ulushini ifodalovchi muhim ko'rsatkichdir. Ushbu belgining navlar kesimidagi farqlarini aniqlash yuqori tola chiqimiga ega materiallarni ajratish va ularni keyingi seleksion sinovlarga jalb qilish imkonini beradi. Biroq navning amaliy qiymatini belgilashda tola chiqimi bilan birga paxta hosildorligi, tola sifati va mahalliy sharoitga moslashuvi ham baholanishi lozim.

Tadqiqot maqsadi. Mahalliy va xorijiy g'o'za nav hamda namunalarida tola chiqimini S-4727 nazorat navi bilan taqqoslash va yuqori ko'rsatkichli boshlang'ich materiallarni ajratish.

Material va tahlil usuli. Tahlil uchun taqdim etilgan 21 ta nav va namuna bo'yicha tola chiqimi ko'rsatkichlaridan foydalanildi. Har bir materialning nazoratga nisbatan farqi uning tola chiqimidan 35,65% ni ayirish orqali hisoblandi va foizda ifodalandi.

Natijalar va muhokama. O'rganilgan to'plamda tola chiqimining arifmetik o'rtachasi 36,99% ni tashkil etdi. Eng yuqori va eng past ko'rsatkichlar o'rtasidagi farq 10,91 foizga teng bo'ldi. Nazoratdan yuqori ko'rsatkich 13 ta, past ko'rsatkich esa 7 ta nav va namunada qayd etildi. Bu natijalar mazkur to'plamda tola chiqimi bo'yicha sezilarli tavsifiy farqlar mavjudligini ko'rsatadi.

Eng yuqori tola chiqimi Xin lu-zho 52 navida 43,37% bo'lib, nazoratdan 7,72 foiz punktga yuqori bo'ldi. Xin lu-zho 78

navida 41,90% va “Xitoy navi” namunasida 41,75% qayd etilib, ular nazoratdan mos ravishda 6,25 va 6,10 foiz punktga yuqori natija ko‘rsatdi. Manbada Xitoyga mansubligi ko‘rsatilgan ushbu uch material keyingi seleksion baholash uchun alohida e’tiborga loyiq.

1-jadval. Nav va namunalarda tola chiqimi hamda nazoratga nisbatan farqi

№	Nav yoki namuna nomi	Tola chiqimi %	Nazoratdan farqi foiz punkt
1	S-4727(St) Nazorat navi	35,65	0,00
2	Chimboy 5018	35,62	-0,03
3	Sulton	34,84	-0,81
4	Xin lu-zho 52 Xitoy navi	43,37	+7,72
5	Xin lu-zho 78 Xitoy navi	41,90	+6,25
6	An-Bayavut	33,76	-1,89
7	Ravnaq 2	37,41	+1,76
8	C-01	36,93	+1,28
9	Buxoro 102	35,02	-0,63
10	UzFA-710	35,98	+0,33
11	S-6575	36,88	+1,23
12	Porloq-4	32,46	-3,19
13	Buxoro 6	37,38	+1,73
14	Xorazm-150	37,20	+1,55
15	S-8294	33,72	-1,93
16	Turkiya	37,56	+1,91
17	Ravnaq 1	37,18	+1,53
18	Turkiya 2 Levzara	38,43	+2,78
19	Xitoy navi	41,75	+6,10
20	Xorazm 127	38,54	+2,89
21	Buxoro 10	35,30	-0,35

Xorazm 127 navida tola chiqimi 38,54%, Turkiya 2 Levzara namunasida 38,43% bo‘lib, nazoratga nisbatan ustunlik mos ravishda 2,89 va 2,78 foizni tashkil etdi. Turkiya, Ravnaq 2, Buxoro 6, Xorazm-150 va Ravnaq 1 materiallarida ko‘rsatkich 37,18–37,56% oralig‘ida bo‘ldi. Chimboy 5018 navidagi 35,62% natija nazoratga yaqin bo‘lib, farq −0,03 foiz punktga teng. Eng past ko‘rsatkich Porloq-4 navida — 32,46% qayd etildi.

Xulosa

Taqdim etilgan ma’lumotlar bo‘yicha Xin lu-zho 52, Xin lu-zho 78 va “Xitoy navi” tola chiqimining eng yuqori qiymatlari bilan ajraldi. Xorazm 127 va Turkiya 2 Levzara ham istiqbolli materiallar qatoriga kiritildi. Ularni tola chiqimi belgisi bo‘yicha nomzod boshlang‘ich manbalar sifatida ajratib, tajribalarda tekshirish tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Yeshanovich, U. A., & Uzakbaevich, A. B. (2025). GENETIC ANALYSIS OF FIBERQUALITY TRAITS IN F1 HYBRIDS DERIVED FROM MEXICAN AND US

DOI 10.66073/ReFocus-Conf/0910193

COTTONACCESSIONS AND LOCAL VARIETIES. AMERICAN JOURNAL OF EDUCATION ANDLEARNING, 3(4), 643-649.

2. Узақбай, А. Е. "ҚОРАҚАЛПҒИСТОН ШАРОИТИДА ЎРГАНИЛГАН ҒЎЗАНИНГ Ғ3 ДУРАГАЙ ОИЛАЛАРИДА ТОЛА ЧИҚИМИ ВА ТОЛА ИНДЕКСИ БЕЛГИЛАРИНИ ВАРИАЦИОН ТАҲЛИЛ НАТИЖАЛАРИ." INTELLECTUAL EDUCATION TECHNOLOGICAL SOLUTIONS AND INNOVATIVE DIGITAL TOOLS 3.36 (2025): 98-103.

3. Koyli'baevna, A. M. (2025, November). QORAQALPOG 'ISTONNING TUPROQ VA IQLIM SHAROITLARINING O'SIMLIKLARNING KO 'PAYISHIGA TA'SIRI. In Conferences (Vol. 1, No. 4, pp. 243-245).

4. Qoyli'baevna, A. M. (2025, November). QORAQALPOG'ISTONNING SHO'RLANGAN TUPROQLARI SHAROITIDA O'SIMLIKLARNI KO 'PAYTIRISHDA ZAMONAVIY AGROTEXNOLOGIYALAR. In *Conferences* (Vol. 1, No. 4, pp. 240-242).

DOI 10.66073/ReFocus-Conf/0910193